

Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами. Організація освітнього процесу

Людмила Зленко, завідувач відділу інклюзивного навчання та закладів освіти інтернатного типу Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

У 2024/2025 навчальному році організація освітнього процесу у закладах освіти, в яких здобувають освіту учні/учениці з особливими освітніми потребами, в тому числі спеціальних, має здійснюватись з урахуванням продовження дії правового режиму воєнного стану, введеного указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України 24 лютого 2022 року № 2102-IX (із змінами).

Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 (із змінами), з урахуванням категорії особливих освітніх потреб та рівнів підтримки, рекомендованих інклюзивно-ресурсним центром.

Нагадуємо, що у період дії воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) гранична кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах, визначена Порядком, не застосовується. У разі звернення батьків (інших законних представників) керівник закладу освіти зобов'язаний утворити інклюзивний клас та організувати інклюзивне навчання з урахуванням рівня підтримки, рекомендованого інклюзивно-ресурсним центром у висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи. За наявності в закладі освіти кількох класів із здобувачами освіти одного року навчання учні розподіляються пропорційно між такими класами.

Водночас під час комплектування інклюзивних класів важливо враховувати індивідуальні потреби учня з особливими освітніми потребами з метою досягнення цілей навчання, визначених в його індивідуальній програмі розвитку.

Досягнення прогнозованих результатів навчання всіх учнів інклюзивного класу ускладнюється наявністю в одному такому класі декількох осіб з особливими освітніми потребами 4-5 рівнів підтримки.

Враховуючи зазначене, під час комплектування класів слід керуватися найкращими інтересами дитини та не порушувати право здобувачів освіти на її здобуття.

Безпосередня реалізація інклюзивного навчання в закладі загальної середньої освіти забезпечується командою психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої освіти. До складу команди

супроводу разом із вчителями, асистентом вчителя, практичним психологом, іншими педагогічними працівниками закладу освіти та залученими фахівцями входять також батьки дитини. Таким чином, команда супроводу володіє конфіденційною інформацією про дитину, особливості її розвитку. Створення однієї команди супроводу для всіх дітей з особливими освітніми потребами у закладі освіти, а отже включення до неї усіх батьків, означає порушення права дитини на конфіденційність і поширення цієї інформації про кожну окрему дитину серед усіх батьків учнів з особливими освітніми потребами.

Враховуючи зазначене, неприпустимим є створення однієї такої команди на заклад освіти.

Важливою складовою ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами є участь у роботі команд супроводу фахівців інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ).

Фахівці ІРЦ, які брали безпосередню участь у проведенні комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, відіграють важливу роль у процесі створення та реалізації індивідуальної програми розвитку дитини.

Для якісного виконання покладених на фахівців ІРЦ завдань вони мають виїжджати на місце навчання особи з особливими освітніми потребами, а керівники закладів освіти сприяти фахівцям ІРЦ якісному виконанню покладених на них завдань.

Щодо надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг

В умовах інклюзивного навчання корекційно-розвиткові заняття, що визначені індивідуальною програмою розвитку можуть проводитись педагогічними працівниками закладів освіти, введеними до штатного розпису закладу освіти (за рахунок коштів освітньої субвенції), іншими педагогічними працівниками на умовах цивільно-правових договорів (за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами), фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів (в межах робочого часу фахівців), педагогічними працівниками спеціальних закладів освіти (в межах штатної чисельності педагогічних працівників спеціальної школи).

У період дії воєнного стану, учні/учениці інклюзивних класів, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування), здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання, в тому числі перебувають за кордоном, та не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання внаслідок особливостей психофізичного розвитку можуть отримати корекційно-розвиткові послуги в ІРЦ, в тому числі дистанційно.

Згідно з частиною четвертою статті 79 Закону України «Про освіту» фінансування у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг, а також придбання допоміжних засобів для навчання, визначених індивідуальною програмою розвитку особи з особливими освітніми потребами, здійснюється за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, коштів місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Пунктом 22 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957, передбачено, що заклади освіти організують інклюзивне навчання

учнів за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

З огляду на зазначене, у разі нестачі коштів субвенції з державного бюджету інклюзивне навчання має бути профінансоване за рахунок коштів місцевого бюджету для унеможливлення порушення права дітей з особливими освітніми потребами на освіту.

Звертаємо увагу, що потреби кожної дитини мають бути забезпечені в повному обсязі, в т. ч. за рахунок залишків коштів субвенції за попередні роки, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Для забезпечення додаткової підтримки учнів з особливими освітніми потребами, які навчаються за формою педагогічного патронажу в закладі загальної середньої освіти (крім спеціальних закладів освіти), додаткові психолого-педагогічні, корекційно-розвиткові послуги можуть надаватись в інклюзивно-ресурсних центрах чи інших закладах/установах (реабілітаційні заклади, спеціальні заклади освіти, тощо) в обсязі, який відповідає індивідуальним потребам учня, стану його здоров'я та визначений у індивідуальній програмі розвитку.

Такі послуги надаються фахівцями ІРЦ в межах свого основного робочого часу, оскільки відповідно до Положення про ІРЦ надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям з особливими освітніми потребами які здобувають освіту у формі педагогічного патронажу є одним з основних завдань інклюзивно-ресурсного центру.

Кількість навчальних годин, визначених для організації навчання за формою педагогічного патронажу відповідно до Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом МОН 12.01.2016 № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314, може використовуватись на вивчення навчальних предметів обов'язкових для вивчення відповідно до освітньої програми за умови виконання вимог державних стандартів.

Щодо змісту освітньої діяльності

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним державними стандартами результатів навчання є освітня програма закладу загальної середньої освіти.

Організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах ЗЗСО здійснюється за програмою закладу освіти. Досягнення максимальної реалізації потенціалу дитини з особливими освітніми потребами та забезпечення прогресу її розвитку забезпечується завдяки врахуванню її особливих освітніх потреб та забезпеченню особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу, застосуванню адаптації та/або модифікації окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів).

Тому неприпустимою є рекомендація щодо навчання дитини з особливими освітніми потребами за програмою спеціального закладу освіти.

Типові освітні програми для спеціальних закладів освіти можуть бути лише ресурсом для здійснення адаптації та/або модифікації освітньої програми до потреб дітей з особливими освітніми потребами. Всі діти інклюзивних класів, у т.ч. діти з особливими освітніми потребами, навчаються за освітньою програмою закладу освіти, при цьому для дітей з особливими освітніми потребами передбачено доповнення освітньої програми

корекційно-розвитковим складником. Реалізація корекційно-розвиткового складника передбачає проведення індивідуальних та групових корекційно-розвиткових занять; корекційну роботу під час вивчення всіх навчальних предметів, що полягає у застосуванні адаптацій навчального матеріалу, використанні спеціальних методів та способів роботи відповідно до потреб і можливостей дитини.

Кадрове забезпечення інклюзивного навчання

Запорукою якісного впровадження інклюзивного навчання є висококваліфіковані та відповідальні педагогічні працівники. Саме тому забезпечення закладу освіти кваліфікованими педагогічними працівниками є найважливішим завданням керівника закладу освіти.

Професійний керівник закладу освіти повинен стимулювати педагогічних працівників до саморозвитку, дбати про постійне вдосконалення компетентностей працівників, зокрема щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, розвивати систему наставництва.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами

Невід'ємною частиною освітнього процесу є оцінювання навчальних досягнень учнів, оскільки воно визначає, чи досягаються поставлені цілі навчання.

З метою інформування педагогів закладів загальної середньої освіти про особливості оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання Українським інститутом розвитку освіти розроблено методичні рекомендації «Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами», розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України.

Рекомендації містять практичні інструменти та поради, які дозволяють в умовах інклюзивного навчання адаптувати процес оцінювання до індивідуальних потреб кожного здобувача освіти та відстежувати прогрес їх розвитку.

Щодо роботи асистента вчителя та асистента дитини в умовах інклюзивного навчання

Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу забезпечує асистент вчителя.

Відповідно до Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963, асистенти вчителів є педагогічними працівниками. На асистента вчителя поширюються норми статті 22 Закону «Про повну загальну середню освіту» щодо педагогічного працівника. Зокрема, на посаду асистента вчителя приймаються особи:

- які мають педагогічну освіту, вищу освіту та/або професійну кваліфікацію;
- вільно володіють державною мовою (для громадян України) або володіють державною мовою в обсязі, достатньому для спілкування (для іноземців та осіб без громадянства);
- моральні якості та фізичний і психічний стан здоров'я яких дозволяють виконувати професійні обов'язки.

Асистенти вчителів приймаються на роботу за трудовими договорами відповідно до вимог Закону «Про повну загальну середню освіту» та законодавства про працю. У випадку, якщо асистенти вчителів державних і комунальних закладів загальної середньої

освіти досягли пенсійного віку та їм виплачується пенсія за віком, вони продовжують працювати на основі трудових договорів, що укладаються строком від одного до трьох років.

Асистент вчителя зобов'язаний:

- дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства у відносинах з учнями та їхніми батьками;
- виконувати обов'язки, визначені установчими документами закладу освіти, трудовим договором та/або їхніми посадовими обов'язками;
- забезпечувати єдність навчання, виховання та розвитку учнів;
- дотримуватися у своїй педагогічній діяльності інших принципів освітньої діяльності, визначених статтею 6 Закону України «Про освіту»;
- використовувати державну мову в освітньому процесі відповідно до вимог законодавства;
- володіти навичками з надання домедичної допомоги дітям;
- постійно підвищувати свою педагогічну майстерність;
- дотримуватися принципу конфіденційності стосовно стану здоров'я та іншої особистої інформації про учасників освітнього процесу;
- повідомляти про факти булінгу (цькування), свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб, вживати невідкладних заходів щодо його припинення;
- забезпечувати особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами;
- допомагати у навчанні не лише дитині з особливими освітніми потребами, а усім іншим учням класу;
- брати участь у розбудові інклюзивного освітнього середовища разом з іншими педагогічними працівниками закладу освіти;
- забезпечувати партнерство з вчителем та іншими учасниками освітнього процесу з метою виконання освітньої програми для досягнення усіма учнями класу результатів навчання, формування відповідних компетентностей, їхнього особистісного та соціального розвитку.

В умовах використання технологій дистанційного навчання асистент вчителя:

- організовує спільно з учителем/ями освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання;
- забезпечує комунікацію закладу освіти та батьків (інших законних представників дитини) з метою організації навчання учнів з особливими освітніми потребами;
- координує дистанційне навчання з батьками (іншими законними представниками) дитини, у тому числі завчасно попереджає про зміни розкладу, необхідні навчально-дидактичні матеріали тощо;
- здійснює підготовку матеріалів для дистанційного навчання для учнів з особливими освітніми потребами, у тому числі консультує батьків щодо їх використання;
- забезпечує підготовку індивідуальних завдань та адаптацію їх до використання в умовах дистанційного навчання;
- забезпечує індивідуалізацію технологій дистанційного навчання з урахуванням особливих освітніх потреб, у тому числі обирає відповідні інструменти, консультує батьків щодо технічних особливостей їх використання з учнями з особливими освітніми потребами;
- асистує вчителю під час проведення дистанційних занять, до прикладу: допомагає вчителю під час поділу учнів на пари і групи в ZOOM-конференціях, може приєднуватись до будь-якої пари/групи в будь-який момент, допомагати та виправляти помилки, слідкувати за підняттям рук учнів;
- надає учню та його батькам (іншим законним представникам) рекомендації щодо дотримання норм при користуванні комп'ютерною технікою.

Перелік посадових обов'язків асистента вчителя визначається посадовою інструкцією, яка затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства.

Провідну роль в організації освітнього процесу під час уроку відіграє вчитель. Асистент учителя перебуває в партнерстві з усіма педагогічними працівниками та забезпечує єдність вимог до виконання освітньої програми та забезпечення реалізації індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми потребами. Його робота може будуватися на принципі Co-teaching («Спільне викладання»), при якому формується розподіл обов'язків між педагогами, що працюють в класі, зі спільним плануванням та організацією роботи, яка не виключає з процесу ні вчителя, ні асистента вчителя, надаючи можливість використовувати сильні сторони один одного. У випадку роботи в класі вчителя та асистента вчителя Co-teaching будується за моделлю «один вчитель, одна підтримка» (One Teach, One Support), де один педагог здійснює навчання, а інший надає підтримку в освітньому процесі учням, що її потребують. Але при цьому асистент вчителя не веде самостійно урок, не дає самостійно завдань під час уроку чи домашніх завдань, не здійснює оцінювання учнів, не звільняє учнів від уроків, у тому числі не складає розклад відвідування уроків учнем з особливими освітніми потребами, не обирає самостійно навчальний матеріал та методики викладання без узгодження з вчителями, які працюють у цьому класі.

Асистент вчителя є учасником шкільної команди психолого-педагогічного супроводу та виконує функції відповідно до Примірного положення про команду супроводу, у тому числі бере участь в розробці індивідуальної програми розвитку. Проте, асистент вчителя не здійснює самостійної розробки індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану.

Асистент учителя здійснює такі функції:

- організаційну:

допомагає в організації освітнього процесу в класі з інклюзивним навчанням;

надає допомогу учням з особливими освітніми потребами в організації робочого місця;

організовує спільно з іншими педагогічними працівниками інклюзивне освітнє середовище в класі;

проводить спостереження за дитиною під час освітнього процесу та фіксує результати спостереження у щоденнику спостережень;

допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учня з особливими освітніми потребами;

співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку;

забезпечує разом з іншими працівниками здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці;

забезпечує залучення учнів з особливими освітніми потребами до заходів закладу освіти, у тому числі позакласних;

веде документацію;

- навчально-розвиткову та виховну:

працює в партнерстві з учителем з метою виконання освітньої програми для досягнення учнями класу результатів навчання, формування компетентностей;

забезпечує спільно з учителем єдність навчання, виховання і розвитку учнів;

співпрацюючи з учителем класу, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб учнів;

забезпечує розробку індивідуальних завдань і роздаткових матеріалів для учнів із особливими освітніми потребами;

адаптує чи модифікує (за потреби) матеріали для уроку відповідно до індивідуальної програми розвитку;

сприяє соціалізації учнів з особливими освітніми потребами та включенню їх до учнівського колективу;

сприяє розвитку дітей з особливими освітніми потребами, поліпшенню їхнього психоемоційного стану;

стимулює розвиток соціальної активності дітей, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, обдарувань шляхом їх участі в науковій, технічній, художній творчості;

створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому;

- діагностичну:

разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку, вивчає особливості діяльності та розвитку учнів з особливими освітніми потребами;

визначає сильні та слабкі сторони, потенційні можливості та бар'єри навчання;

оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня, у тому числі слідкує за його успіхом за певний період часу, порівнює стан сформованості окремих функцій дитини в динаміці;

створює індивідуальне портфоліо учня.

- прогностичну:

на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку;

здійснює прогноз відповідно до стану сформованості функцій дитини та її компетенцій порівняно із фіксованими прогнозами в індивідуальній програмі розвитку, у тому числі з поставленням "SMART-цілей", що передбачають: функціональність цілей (значимість для учня та доступність для досягнення в закладі освіти), відповідність теперішньому рівню розвитку, сформульованість так, щоб можна було побачити, як учень опановує матеріал, вимірюваність та чіткі критерії, за допомогою яких можна визначити, чи досягнув учень цілі, з дотриманням правильності формулювання;

- консультативно-комунікативну:

постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу щодо освітнього процесу, виконання індивідуальної програми розвитку, підготовки необхідних матеріалів;

здійснює двосторонню комунікацію з батьками (іншими законними представниками дитини) щодо успіхів учня з особливими освітніми потребами, вдалих прийомів та особливостей організації освітнього процесу (при яких умовах краще концентрує увагу, необхідність водити рукою дитини при письмі, контролювати виконання завдання тощо);

за дорученням керівника закладу здійснює комунікацію з фахівцями інклюзивно-ресурсного центру щодо психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, консультування з фахівцями інклюзивно-ресурсного центру щодо особливостей організації освітнього процесу.

Асистент вчителя в межах свого педагогічного навантаження не надає (не проводить) корекційно-розвиткові та психолого-педагогічні послуги (заняття), не надає консультацій та завдань замість вчителя-логопеда, практичного психолога чи інших фахівців. Асистент учителя не розробляє самостійно індивідуальну програму розвитку, не здійснює направлення батьків (інших законних представників) до вузьких спеціалістів, не змінює самостійно освітню траєкторію учня.

Асистент вчителя складає річний план своєї роботи. Річний план затверджується керівником закладу освіти та має корелюватися з освітньою програмою та навчальними програмами, планами роботи педагогічних працівників, з якими в партнерстві працює асистент вчителя.

На відміну від асистента вчителя асистент учня (дитини) забезпечує в освітньому процесі соціальні та соціально-побутові потреби здобувача освіти з особливими освітніми потребами.

Відповідно до частини сьомої статті 26 Закону України «Про повну загальну середню освіту» в освітньому процесі соціальні потреби учнів з особливими освітніми потребами забезпечуються асистентом учня – соціальним робітником, одним із батьків учня або уповноваженою ними особою.

Звертаємо увагу, що асистентом учня (дитини), насамперед, має бути соціальний робітник, який надає базову соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання, що регламентовано Законом України «Про соціальні послуги».

Згідно із зазначеним Законом базові соціальні послуги – соціальні послуги, надання яких отримувачам соціальних послуг забезпечується Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, а також виконавчими органами сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад, створених згідно із законом та перспективним планом формування територій громад і визнаних Кабінетом Міністрів України спроможними в порядку, встановленому законом.

Відповідно до статті 17 Закону соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державного, комунального, недержавного секторів незалежно від джерел фінансування відповідно до державних стандартів соціальних послуг.

Державний стандарт соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 23.12.2021 № 718, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 р. за № 72/37408 (далі – Державний стандарт).

Державним стандартом визначено основні дії та заходи, що становлять зміст соціальної послуги «супровід під час інклюзивного навчання» та передбачають: допомогу в самообслуговуванні; підтримку у спілкуванні та комунікації з дітьми, педагогами та іншими особами; організацію харчування та допомогу у прийнятті їжі; організацію пересування та допомогу під час пересування; спостереження за станом здоров'я, допомогу в проведенні необхідних процедур; допомогу під час занять у гуртках, секціях, клубах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих, науково-пошукових об'єднаннях на базі закладів освіти; допомогу під час ігрової діяльності для дітей дошкільного віку, інших видів діяльності під час освітнього процесу; допомогу під час здійснення рухової активності; організацію денного відпочинку (сну) у закладах дошкільної освіти.

Зміст соціальної послуги та її обсяг для кожного отримувача соціальної послуги визначаються індивідуально залежно від результатів оцінювання індивідуальних потреб та зазначаються в індивідуальному плані.

Отже асистент учня (дитини) не є педагогічним працівником та не призначається на посаду керівником закладу освіти, а лише допускається до освітнього процесу для виконання його функцій за умови дотримання відповідних умов.

Умови допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимоги до нього затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 17 листопада 2021 року № 1236, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 21 січня 2022 р. за № 73/37409 (далі – Умови допуску).

Згідно з Умовами допуску однією з вимог до асистента учня (дитини) для допуску до освітнього процесу для виконання його функцій є обов'язкове проходження спеціальної підготовки, що підтверджується відповідним документом, виданим суб'єктом надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.

Підготовка соціальних робітників, які надають послугу супроводу під час інклюзивного навчання, проводиться на базі обласних, Київського міського центру соціальних служб за програмою, затвердженою наказом Міністерства соціальної політики України, та підтверджується документом про проходження такої підготовки.

Отже, якщо батьки бажають самостійно здійснювати супровід своєї дитини в освітньому процесі та виконувати функції асистента учня (дитини) у якості соціального робітника, вони можуть пройти відповідну підготовку в центрі соціальних служб або у іншого суб'єкта надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації та отримати сертифікат, що підтверджує проходження відповідного навчання.

Для осіб (окрім соціальних робітників), які планують виконувати чи виконують функції асистента учня (дитини) в закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, Міністерством освіти і науки України затверджено Типову програму спеціальної підготовки асистента учня (дитини) (наказ МОН від 08.06.2023 № 708-23).

Просимо інформувати батьків дітей з особливими освітніми потребами про можливість та алгоритм дій для отримання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.

Для отримання зазначеної соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів один із батьків/інший законний представник отримувача соціальної послуги має звернутися до виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (далі – виконавчий орган) з письмовою заявою, до якої додається копія висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, наданого ІРЦ, в якому зазначається потреба дитини у супроводі під час інклюзивного навчання.

Відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 587, надавач соціальної послуги приймає відповідне рішення про надання/відмову у наданні соціальної послуги.

Слід зазначити, що відмова у наданні соціальної послуги супроводжується письмовим повідомленням батьків або інших законних представників отримувача соціальної послуги із зазначенням причин відмови.

У разі прийняття рішення про надання соціальної послуги необхідно укласти договір про надання соціальної послуги між надавачем соціальних послуг та одним із

батьків/іншим законним представником отримувача соціальної послуги в письмовій формі.

Щодо здобуття повної загальної середньої освіти та отримання документів про освіту дітьми з особливими освітніми потребами

Відповідно до статті 6 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (далі – Закон) в Україні створюються рівні умови для здобуття повної загальної середньої освіти.

Статтею 7 Закону заборонена будь-яка дискримінація у доступі до здобуття повної загальної середньої освіти. Право на здобуття повної загальної середньої освіти гарантується незалежно від віку, статі, раси, кольору шкіри, стану здоров'я, інвалідності, особливих освітніх потреб, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, походження, сімейного, соціального та майнового стану, складних життєвих обставин, наявності судимості, а також інших обставин та ознак.

Рівний доступ до здобуття повної загальної середньої освіти забезпечується, в тому числі, шляхом викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів) способами, що є найбільш прийнятними для осіб відповідного віку, у тому числі шляхом адаптації/модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) для осіб з особливими освітніми потребами.

Заклади освіти створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

Отже, діти з особливими освітніми потребами, в тому числі з порушеннями інтелектуального розвитку, мають право на здобуття повної загальної середньої освіти.

Водночас, слід зазначити, що для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку надважливим є здобуття під час навчання компетентностей, які допоможуть їм реалізувати себе у майбутньому житті та професійній діяльності.

Враховуючи зазначене, діти з порушеннями інтелектуального розвитку після здобуття базової середньої освіти можуть продовжити навчання у професійних (професійно-технічних) закладах освіти з метою отримання професії, що відповідає їх можливостям, та подальшого працевлаштування і самореалізації.

Після завершення здобуття освіти відповідного рівня повної загальної середньої освіти незалежно від форми її здобуття учні, в т. ч. з особливими освітніми потребами, отримують документ про освіту відповідного державного зразка. Зразки документів про освіту затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2018 року № 1109, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 12 листопада 2018 р. за № 1279/32731 (далі – Наказ).

Відповідно до особливостей розвитку для учня з порушеннями інтелектуального розвитку може розроблятися індивідуальний навчальний план та індивідуальна навчальна програма, яка передбачає застосування адаптації/модифікації змісту навчального матеріалу. Враховуючи зазначене, для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку встановлено окремий зразок документа про здобуття базової середньої освіти (підпункт 4 пункту 1 Наказу).

Діти, які мають інтелектуальні труднощі тяжкого та найтяжчого ступеня прояву (порушення інтелектуального розвитку помірного ступеня) після здобуття базової середньої освіти отримують довідку про закінчення повного курсу навчання (для осіб з помірними інтелектуальними порушеннями), передбачену підпунктом 7 пункту 1 Наказу.